

Trichomonas bij een jonge Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*

Eveline D'Hoore & Johnny du Burck

Dit voorjaar begon zoals de voorgaande jaren: vanaf eind maart begonnen mijn partner Johnny du Burck en ikzelf naarstig rondjes te rijden in de polders van West-Zeeuws Vlaanderen. Doel: zoveel mogelijk Bruine Kiekendieven spotten en door middel van gerichte observaties hun nestplek trachten te vinden. We zijn al een aantal jaar op die manier intensief bezig met het bestuderen van deze bijzondere vogels. Dit doen we in samenwerking met Anny Anselin, die zelf werkzaam is bij INBO (Vlaanderen) en een onderzoek heeft lopen naar de dispersie en trek van deze soort. Als projectleider begeleid zij het ringen, taggen en soms zelfs zenderen van de Bruine Kiekendieven die wij anderen opsporen in Zeeuws-Vlaanderen en Belgisch Vlaanderen. Het uiteindelijke doel is zoveel mogelijk informatie verzamelen over de levenswijze van deze vogels, om daaruit volgend eventuele maatregelen te kunnen treffen om hen te beschermen.

Uit lezingen die Anny gaf, en waar wij uiteraard geboeid naar luisterden, bleek dat er een schat aan gegevens en kennis voortvloeit uit het taggen van de dieren. De vleugelmerken maken de vogels immers individueel herkenbaar, waardoor er opeens een persoonlijke levensgeschiedenis zichtbaar wordt. Over het ringen en taggen van wilde dieren bestaan verschillende meningen. Uiteindelijk is en blijft het een ingreep in de natuur. Er valt veel over te zeggen, en er wordt ook veel over gezegd, maar dit artikel is niet bedoeld om aan deze discussie deel te nemen.

Wat wij dit voorjaar hebben geleerd, is rechtstreeks verbonden met het ingrijpen in het leven van deze vogels. En dit keer had een dier daar aantoonbaar baat bij. Na een tip van onze vogelvriend Jaap Poortvliet gingen we op pad naar een nest in het riet bij een uitwateringskanaal in Hoofdplaat. Op 11 juni 2018 vonden we het nest, met daarop vier jongen. Het oudste jong was toen acht dagen oud. Aangezien kiekendieven meestal om de twee dagen een ei leggen, en broeden vanaf het eerste ei, zit er gewoonlijk tot twee dagen leeftijdsverschil tussen de opeenvolgende jongen. Het jongste kuiken moet dus twee dagen oud zijn geweest. Op grond van de vastgestelde leeftijden berekenden we de datum waarop ze het best te ringen zouden zijn; we kwamen daarbij uit bij 2 juli.

Toen we die dag samen met ringer Henk Castelijns bij het nest arriveerden, waren er nog slechts twee jongen. Wat daarbij opmerkelijk was: het waren de twee jongste! Meestal zijn de jongste dieren het kwetsbaarst bij het opgroeien, aangezien de oudere, en dus sterkere, jongen met het leeuwendeel van het voer aan de haal gaan. Tijdens het onderzoeken (meten, wegen, ringen) van het jongste dier zagen we ineens een geelkleurig gezwel in zijn snavel. Het voelde hard aan was kaasachtig van uiterlijk. We maakten foto's van het getroffen dier.

Foto 1. Jonge Bruine Kiekendief met trichomonas, Hoofdplaat, 2 juli 2018 (Foto: Johnny du Burck). *Nestling Marsh Harrier with trichomonas, Hoofdplaat, 2 July 2018.*

Na het inwinnen van informatie en delen van kennis met verschillende mensen kwamen we uit op de diagnose van ‘het geel’, oftewel: Trichomonas. Deze aandoening wordt voortgebracht door een parasiet die zich in de snavel, keelholte en soms zelfs in de lever vestigt. Het is vooral bekend bij postduiven, die immers in gevangenschap veel risico lopen elkaar te besmetten via onder meer hun drinkwater. De parasiet verspreidt zich namelijk via de snavel. Wanneer een dier trichomonas bij zich draagt, groeit het gezwel gestaag. Na 4 tot 28 dagen overlijdt de vogel, meestal aan de gevolgen van verstikking. In de natuur komt de parasiet ook geregeld voor bij vinkachtigen. Er zijn zeldzame gevallen bekend van roofvogels die aan trichomonas zijn overleden. Zij werden hoogstwaarschijnlijk besmet via een prooidier dat de parasiet bij zich droeg. Zieke dieren worden uiteindelijk suf en lusteloos, en zijn dan een makkelijk maaltje voor een roofvogel.

‘Onze’ kiekendief leek dus ten dode opgeschreven. Tenzij... wij hem zouden helpen. Omdat we dierenvrienden zijn, wilden we geen enkel risico nemen bij het behandelen van de vogel. We gingen daarom onder meer te rade bij bevriend dierenarts Mark van de Vijver. Hij dacht met ons mee en ging rondvragen bij vogelkenners. Via onze vriend Alois van Mingeroot, die expert is op het vlak van volière-vogels, en tevens keurder, kregen we een link naar dierenarts Roeland van Wynsberghe uit Kaprijke (België). Bovendien contacteerden we vogelvriend en gerenommeerd duivenmelker Marcel Buijsse. Hij herkende de aandoening en gaf exact hetzelfde advies als Mark van de Vijver, namelijk: behandelen met Belga Magix.

Foto 2. Zelfde jonge Bruine Kiekendief, 6 juli 2018 (3 dagen na behandeling met Belga Magix (Foto: Johnny du Burck). *Same nestling Marsh Harrier; three days after treatment against trichomonas with Belga Magix was started.*

Op 3 juli bezochten we het nest nogmaals. We gaven onze patiënt een eerste dosis, berekend op basis van het gewicht van het dier. Ik heb heel wat ervaring met het opkweken van vogels en behandelen van zieke of gewonde dieren, dus het was niet zo moeilijk om de benodigde hoeveelheid medicijn in zijn keel te doen en er een beetje water achteraan te druppelen. Even de keel masseren, en toen hij slikte wisten we dat het goed was. Na enkele minuten kon de kiekendief terug op het nest. Op 4 juli deden we hetzelfde. Het viel ons op dat het gezwel reeds minder florissant was, slechts 24 uur na de eerste behandeling! De kiekendief was vinnig en alert en leek geen enkele hinder te ondervinden van onze bezoeken. Niet dat hij blij was... Hij verdedigde zich fel! Een goed teken. Op 7 juli voerden we nogmaals een nacontrole uit. Wat we zagen, maakte ons erg blij: de kiekendief was erg levendig, boos en alert. Het gezwel daarentegen was al donkerder van kleur en leek zelfs wat geslonken te zijn!

Foto 3. Zelfde jonge Bruine Kiekendief na het uitvliegen, 2 augustus 2018 (Foto: Johnny du Burck). *Same Marsh Harrier, after fledging, 2 August 2018.*

De daarop volgende periode zijn zowel wij als Jaap regelmatig in de buurt van de kreek gaan posten, om zekerheid te krijgen of de dieren gezond en wel uitvlogen. Op 26 juli werden ze voor het eerst van het nest gezien. Jaap kon zelf een foto maken van 'geel/geel'. We noemden de behandelde vogel zo, omdat hij getagd was met twee geel gekleurde vleugelmerken. Bovendien was het een naam die bij hem paste... Opvallend was wel dat we, sedert de dag van het ringen, het vrouwtje nooit meer hebben gezien, terwijl het mannetje driftig prooiën bleef aanvoeren. Het is ons sterke vermoeden dat

het vrouwtje zelf ten onder is gegaan aan de gevolgen van de parasiet waarmee zij vermoedelijk haar jong heeft besmet. Op 29 juli doen we altijd nog nestcontroles bij uitgevlogen nesten om eventuele prooiresten en braakballen op te halen. Ook kijken we dan uiteraard goed rond of we ergens uitgevlogen jongen kunnen bespeuren. Op het getroffen nest vonden we behoorlijk veel prooiresten en braakballen. Het leek ons dat de jonge vogels misschien nog gebruik maakten van het nest om er te eten en misschien zelfs te slapen. Maar voor de rest waren ze druk bezig de wereld te verkennen. Geel/geel vloog luid roepend vlakbij en leek in uitstekende conditie te verkeren. Tussen de vluchten door zagen we hem regelmatig op een paaltje zitten, waar hij uitgebreid zijn verenkleed poetste. Ook een teken dat hij zich goed voelde. Wanneer het mannetje in de buurt kwam, bedelde de jonge vogel om voer.

Het moment dat we hem voor de eerste keer gezond en wel, vliegend in de lucht, mochten ontwaren, was er één van grote ontroering en voldoening! Hopelijk zullen we hem ook de komende jaren terugzien, waarbij we in de wetenschap zullen verkeren dat wij dit dier voor een wrede dood hebben behoed.

Met onze oprechte dank aan alle mensen die met ons meedachten en dus hielpen dit unieke project tot een goed einde te brengen.

Summary

D'Hoore E. & du Burck J. 2019. Nestling Marsh Harrier *Circus aeruginosus* affected by trichomonas. De Takkeling 27: 62-67.

A Marsh Harrier nest in the southwestern Netherlands contained four chicks on 11 June 2018, ranging from 2 to 8 days old. On 2 July, only two chicks remained, the youngest two of four. The chicks were ringed and wing-tagged. The youngest showed traces of yellow caseous material in the beak. It was treated with Belga Magix on 3 and 4 July. During a nest visit on 7 July, the lesion was somewhat reduced with a darker colour; the chick was very lively and alert. On 26 July, it was first seen flying, and again on 29 July when it begged food from the passing male (the female of this nest was not seen anymore after 2 July, the ringing date of the chicks).

Adres: leukmaarzeldzaam@hotmail.com